

**ПЕДАГОГІЧНИЙ АЛЬМАНАХ
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА»**

**МАТЕРІАЛИ
IV Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених**

(5 листопада 2024 року)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СІМЕЙНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ
ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

Збірник матеріалів
IV Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА**

Випуск 4
5 листопада 2024 року

Одеса
Видавництво ТОВ «Лерадрук»
2024 рік

Рекомендовано до друку Вченою радою університету Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського».

Педагогічний альманах «Актуальні проблеми дошкільної освіти: теорія та практика»: збірник матеріалів IV Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (5 листопада 2024 року). Одеса: Видавництво ТОВ «Лерадрук», 2024. Вип. IV. 301 с.

Організаційний комітет:

Богущ А. М.	— дійсний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор (голова);
Бабчук О. Г.	— кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (заступник голови);
Кавиліна Г. К.	— кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (відповідальний секретар);
Булгакова О.Ю.	— доктор психологічних наук, доцент, декан факультету дошкільної педагогіки та психології;
Левицька М.І.	— методист кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології

Матеріали збірника відображають наукові дослідження і їх результати, здобуті в процесі науково-дослідної роботи студентів та молодих науковців, які навчаються у закладах вищої освіти України.

Відповідальність за зміст, точність цитат, прізвищ і представлених даних несе автор.

Технічне редагування матеріалів збірника — О.І. Кисельова.

ЗМІСТ

Розділ І. Теоретичні аспекти дошкільної освіти у сучасному вимірі

<i>Бабчук О. Г., Фіщенко О. М. Особливості дитячих страхів.....</i>	<i>7</i>
<i>Бондаренко Т. Особливості розвитку комунікативних умінь у дітей старшого дошкільного віку.....</i>	<i>13</i>
<i>Булгакова О. Ю., Осадча Е. В. Розвиток спостережливості у дітей старшого дошкільного віку.....</i>	<i>18</i>
<i>Державенко М. А. Виховання соціальних умінь дітей третього року життя в комунікативній діяльності.....</i>	<i>24</i>
<i>Корибут І. Ю. Особливості прояву дитячих страхів у дітей дошкільного віку.....</i>	<i>29</i>
<i>Корнєва С. Особливості розвитку самостійності у дітей дошкільного віку.....</i>	<i>35</i>
<i>Кримова Н. О., Мельничук М. Г. Психолого-педагогічні особливості розвитку творчих здібностей у дітей дошкільного віку.....</i>	<i>41</i>
<i>Кримова Н. О., Капліста Д. С. Агресія сучасних дітей старшого дошкільного віку: чинники та наслідки.....</i>	<i>47</i>
<i>Кудрявцева О. А., Ігнат'єва А. І. Управлінський погляд на формування знань зі сталого розвитку старших дошкільників.....</i>	<i>53</i>
<i>Кудрявцева О. А., Прокопова Г. С. Управління якістю формування родинних цінностей дошкільників засобами сюжетно-рольових ігор.....</i>	<i>60</i>
<i>Кудрявцева О. А., Чебан Ю. В. Управлінський контекст формування емоційно-вольової готовності старших дошкільників до навчання у НУШ.....</i>	<i>67</i>
<i>Кудрявцева О. А., Ганган І. А. Управління якістю формування соціально-комунікативних умінь старших дошкільників через ігровий простір.....</i>	<i>74</i>
<i>Магда А. Особливості прояву конфліктної поведінки у дітей дошкільного віку.....</i>	<i>81</i>

УПРАВЛІНСЬКИЙ ПОГЛЯД НА ФОРМУВАННЯ ЗНАНЬ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

**К.пед.н.,доц. О. А. Кудрявцева
Магістрантка А. І. Ігнатська**

Концепція сталого розвитку набуває дедалі більшої важливості в сучасному світі, оскільки суспільство стикається з численними екологічними, соціальними та економічними викликами. Формування знань і компетенцій у молоді щодо принципів сталого розвитку є важливим кроком на шляху до створення більш стійкого та справедливого світу.

Проблемі сталого розвитку дітей дошкільного віку присвячені праці вчених: Н. А. Дудник, Г. О. Корінна, С. С. Кочнева, Н. М. Миськова, О. С. Морозова, Л. А. Присяжнюк, А. В. Сазонова, І. В. Сараєва, Л. І. Сахно, С. Г. Смелова, О. В. Шаповалова, Н. О. Штанько та інші.

Мета статті – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність системи занять та ігор з формування знань зі сталого розвитку старших дошкільників з управлінського погляду.

О. В. Шаповалова вважає, що потрібно сприяти усвідомленню соціально важливих цінностей у дошкільників, підтримувати їх зацікавлення до культури раціонального споживання, стимулювати наслідування кращих прикладів [6].

В. І. Дроздюк вказує на важливість створення спеціальних освітніх програм та методик, спрямованих на розвиток в дітей умінь раціонально управляти природними ресурсами та зберігати різноманіття природи [1].

Л. І. Сахно висловлює думку щодо формування екологічно-мотивованої діяльності дошкільників на основі використання технології «довкілля», що дозволяє ефективно керувати процесом навчання та виховання, спрямованого на формування екологічної свідомості [5].

С. А. Іванчук, С. С. Кочнєва наполягають на необхідності інтеграції концепцій сталого розвитку у програми та методичні матеріали для ЗДО, щоб діти здобували знання та навички, необхідні для створення екологічно освіченої, соціально відповідальної, економічно грамотної особистості [2].

Т. В. Ринчовська та С. В. Соломонюк рекомендують використовувати лепбуки як ефективний засіб для опанування ідей сталого розвитку дітьми старшого дошкільного віку [3].

А. В. Сазонова наголошує на важливості ігрової діяльності у формуванні первинного економічного досвіду у дошкільників. Це дозволяє їм відчувати себе частинкою економічного середовища, де вони вчаться раціонально використовувати ресурси, приймати рішення щодо витрат та розвивати навички фінансового планування [4].

З метою діагностики рівнів сформованості знань зі сталого розвитку старших дошкільників проведено педагогічне дослідження на базі ЗДО «Карамелька» Фонтанської сільської ради Одеського району Одеської області. У дослідженні брали участь 52 дитини старшого дошкільного віку.

На констатувальному етапі дослідження виокремлено критерії та показники сформованості знань зі сталого розвитку у старших дошкільників: соціальний критерій: розуміння соціальних аспектів споживчої діяльності, участь у спільній праці з іншими дітьми та дорослими, соціальні інтереси; економічний критерій: обізнаність з елементарними споживчими поняттями, уміння економічно мислити та діяти, наявність потреби та сталого інтересу до споживчих явищ; екологічний критерій: знання з екологічної сфери, уміння екологічно діяти, екологічні інтереси. Схарактеризовано три рівні сформованості знань зі сталого розвитку старших дошкільників (високий, середній, низький).

Для визначення ступеню прояву показників використовувалися діагностувальні методики «Малюнки» (О. Смирнова, В. Холмогорова), анкетування вихователів та батьків «Компетентні судді», методика «Аудит (самодослідження)»

та серії моніторингових ігор: «Часовий марафон», «Пазл Со-
нячної системи», «Хто зайвий?», «Відпочинок на морі».

На констатувальному етапі педагогічного дослідження
було отримано наступні результати: у групі «Равлики» від-
значено 3 дитини (12 %) з високим рівнем сформованості
знань зі сталого розвитку, 11 дітей (42 %) з середнім рівнем,
12 дітей (46 %) з низьким рівнем. У групі «Сонечко» високий
рівень – у 5 дітей (19 %), середній – у 12 дітей (46 %), низь-
кий – у 9 дітей (35 %).

Група «Равлики» має вищий відсоток дітей з низьким
рівнем сформованості знань зі сталого розвитку та менший
відсоток з високим та середнім порівняно з групою «Сонеч-
ко». Отже, експериментальною було обрано групу «Равли-
ки», а група «Сонечко» стала контрольною, оскільки там бі-
льше дітей з високим і середнім рівнями та менше з низьким.

Метою формувального експерименту є впровадження
системи занять та ігор з формування знань зі сталого розви-
тку у освітній процес дітей старшого дошкільного віку та під-
вищення рівня прояву показників. Даний етап експерименту
проводиться з експериментальною групою «Равлики».

На формувальному етапі педагогічного експерименту
були розроблені заняття на основі вмісту програми «Дошкі-
льники – освіта для сталого розвитку»: «Папір – наше спіль-
не багатство», «Ресурси», «Подарунок», «Магія відповідаль-
ного споживання, «Разом до мети: Спільні проекти», «Акти-
вні громадяни: Вирішуємо проблеми разом». А також прове-
дінні такі ігри: «Рятівники тварин», «Малюємо картину»,
«Подуй на метеликів», «Пов'язуємо картинки з музикою».
Наведемо приклад конспекту заняття «Подарунок».

Конспект заняття з еколого-природничого напрямку
«Подарунок»

Метою заняття є допомогти дітям сформувати звички
та моделі сталої поведінки. Познакомити дітей з природними
об'єктами, з якими вони стикаються кожен день. Надати їм
можливість пояснити, як вони взаємодіють з природою та

людьми через свої дари. Виховувати бережливе ставлення до природних ресурсів.

Матеріал: природні матеріали для художньої діяльності.

Організація обстановки: організувати простір для вільного пересування дітей, розкласти природні матеріали на столах, підготувати місце для проведення психологічних ігор та вправ.

Хід заняття:

I. Організаційний момент. Я вітаю сонце. Я посміхаюся квітам. Нехай цвітуть квіти! Я радію дощу. Я посміхаюся своїм друзям. Я бажаю їм щастя. (ранкове привітання).

Вихователь: Все, що ми маємо, дано нам природою, але ми не приділяємо цьому уваги. Коли ми беремо матеріали з природи, щоб зробити меблі, їжу або одяг, що ми робимо взамін? І чи коли-небудь закінчуються дари природи для нас? Поділіться своїми думками з нами.

II. Основна частина

Вихователь: Природа надзвичайно щедра до нас, людей, вона дарує нам фрукти, піклується про нас і живить нас. Чим, на вашу думку, можуть бути корисні фрукти та овочі?

Гра «Що далі?». Вихователь: Я буду показувати вам різні фрукти та овочі та називати їх, а ви вгадайте, що можна зробити з ними далі»: Яблука – з них можна зробити яблучний пиріг; полуниця – можна зварити варення; помідори – їх можна закатати і розкласти по банках; виноград – можна висушити і зробити з нього родзинки; апельсини – можна вижати сік; чорна смородина – можна з неї зробити желе.

Творче завдання «Розмова квітів». Вихователь: Розділіться на пари. Один з вас буде представляти квітку, яка росте на луках або у лісі; інший буде грати роль її зірваної подружки, що тепер стоїть у вазі. Спрямуйте свою уяву на невеличку сценку-діалог між вашими квітами про їхні почуття та долю. Уявіть, що ви здатні розуміти мову природи (птахів, рослин, тварин, комах, сонця, хмар і т. д.). Які повідомлення вони передадуть вам? Які питання ви б у них запитали?

Гра «Наслідки подій». Вихователь: Тепер уявіть кілька подій. Вкажіть можливі наслідки: Діти садять дерево. Взимку діти годують тварин. Діти побудували годівницю для птахів. Люди вирубають дерева в лісі. Діти руйнують пташині гнізда. Фабрики та заводи викидають брудний дим. Люди забруднюють річки, озера, моря та океани.

Вирішення проблемних ситуацій:

1. Хлопчик знаходить зламану гілку. Як він може допомогти рослині?

2. Ви з мамою поспішаєте купити солодощі, а раптом бачите, що пташеня випало з гнізда. Що ви робите першочергово? Чому?

3. У прекрасний день ви вирушаєте з батьками у ліс, смачно їсте, граєтеся і готуєтеся до повернення додому. По дорозі додому ви хочете погуляти по лісовій стежці та подивитися на комах, але ви помічаєте сміття, яке потрібно викинути. Що ви зробите?

Психогімнастика «Метаморфоза». Вихователь: Діти, розкажіть, якими були раніше ягоди, овочі та фрукти. Уявіть, що ви – насіння, посаджене у теплий ґрунт. Воно ще дуже маленьке, слабке і крихітне. Але коли чуйна рука полила водою це насіння, воно почало проростати. Ніжне сонце обігріло насіння, і воно почало рости все вище і вище, а його листя стрімко рухалося до світла. (Діти стоять зі складеними перед собою долонями, імітуючи проростання насіння вгору під ніжну музику).

Вихователь: Ми всі насолоджуємося щедрістю природи. Проте природа також потребує нашої підтримки та захисту. Нам важливо берегти та збільшувати багатства природи (педагог роздає подарунки з природних матеріалів та просить дітей завершити фразу «Вчора я не знав, тепер я буду»).

ІІІ. Підсумок. Результат заняття: Діти пізнали, що природа щедро наділяє нас різноманітними дарами, такими як фрукти, овочі, і тому ми повинні бути вдячними і бережливо ставитися до їхнього використання. Через ігри, творчі за-

вдання та розмови, діти зрозуміли важливість співробітництва з природою та необхідність збереження природних ресурсів для майбутніх поколінь. Вони також здобули навички розв'язання проблемних ситуацій та виробили позитивне ставлення до власної відповідальності за довкілля.

З метою забезпечення системного підходу до формування знань зі сталого розвитку була розроблена управлінська програма, яка включала заходи з підвищення кваліфікації вихователів, розробку методичних рекомендацій, організацію семінарів та тренінгів, а також проведення моніторингу ефективності реалізації освітньої програми. Вихователів закладу дошкільної освіти ознайомили з діяльністю Всеукраїнської асоціації працівників дошкільної освіти та запропонували відвідати курси, що допоможуть підвищити їх кваліфікацію з теми дослідження, а саме: «Освіта для сталого розвитку: педагогічний ракурс» та «Формування економічної компетентності дітей дошкільного віку: культурний споживач змалку».

На контрольному етапі експерименту було проведено ту ж саму діагностику ступеню прояву показників, що і на констатувальному етапі в обох групах («Равлики» та «Сонечко»). Під час контрольного етапу дослідження у групі «Равлики» відзначено 7 дітей (27 %) з високим рівнем сформованості знань зі сталого розвитку, 15 дітей (58 %) з середнім рівнем, 4 дітей (15 %) з низьким рівнем. У групі «Сонечко» високий рівень – у 5 дітей (19 %), середній – у 13 дітей (50 %), низький – у 8 дітей (31 %).

Отже, результати експерименту підтверджують ефективність програми формування знань зі сталого розвитку у старших дошкільників в умовах ігрового середовища. В експериментальній групі спостерігається значне підвищення рівня сформованості знань зі сталого розвитку, що свідчить про успішність системи формувальної роботи. Позитивні зміни в експериментальній групі порівняно з майже стабільними показниками в контрольній групі підкреслюють ре-

зультативність впроваджених заходів. Перспективою дослідження вважаємо використання інноваційних технологій зі сталого розвитку дошкільників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дроздюк В. І. Формування навичок, орієнтованих на сталий розвиток, у дітей дошкільного віку. *Здоров'я, добробут, безпека, освіта для сталого розвитку*: збірник статей V Всеукраїнської науково-практичної конференції, 15 листопада 2022 р. Суми: ФОП Цьома С. П., 2022. С. 142–147.

2. Іванчук С. А., Кочнева С. С. Концепція сталого розвитку в освітньому просторі закладів дошкільної освіти. *Молодий вчений*. 2018. №10.1 (62.1). С. 39–42.

3. Ринчовська Т. В., Соломонюк С. В. Створюємо лепбуки для опанування ідей сталого розвитку. *Вихователь-методист дошк. закл.* 2017. № 8. С. 46–52.

4. Сазонова А. В. Формування первинного економічного досвіду старших дошкільників в ігровій діяльності: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Луганськ: Луганський національний педагогічний університет імені Тараса Шевченка, 2007. 244 с.

5. Сахно Л. І. Формування екологічно-мотивованої діяльності дошкільників на засадах технології «довкілля». *Сучасне дошкілля: актуальні проблеми, педагогічні пошуки, здобутки*: збірник матеріалів Регіональної науково-практичної Інтернет-конференції, 20 червня 2023 р. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2023. С. 215–218.

6. Шаповалова О. В. Теоретичні основи формування культури споживання у дітей старшого дошкільного віку. *Дошкільна та початкова освіта в сучасному педагогічному просторі*: монографія / за ред. О. В. Лобової, С. М. Кондрачук. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2020. С. 78–93.